

Temel Kavramlar Rehberi

Hazırlayanlar:
İzel Halkalı – Özden Serinay Öz –
Selin Sefiha Saygılı

Feminizm: Kadınların hak ve özgürlükler açısından erkeklerle eşit olması gerektiğini savunan akım.

Birinci Dalga Feminizm: Kadınların siyasi alanda özgürleşmelerine odaklanan akımdır. Bu akımda özellikle seçme ve seçilme haklarına ve mülkiyet haklarına odaklanılmıştır. 19. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar takip edilebilir. Batı merkezlidir.

İkinci Dalga Feminizm: Kadınların özgürleşmesi amacıyla ortaya çıkan akımdır. Birinci dalga feminizme göre daha çok konuyu ele alır. Üreme hakları, çalışma hakları ve yasal eşitsizlikler gibi konulara odaklanır.

Üçüncü Dalga Feminizm: 1960–1980 dönemleri arasında kurulan örgütler ve hareketlere tepki olarak ortaya çıktı. Hareketin amaçları arasında, feminizmi farklı kimliklere sahip kadınları da kapsayacak biçimde genişletmek ve "kadınların farklı ten rengi, etnisite, milliyet, din ve kültürlere mensup olduğunu kabullenmek" yer alır.

Cinsiyet: Feminenlik ve maskülenlik olarak tanımlanan ve genel olarak birbirinden ayrılan özelliklere göre ayrılan sistemdir. Toplumsal cinsiyet ve biyolojik cinsiyet olarak ikiye ayrılır.

Atanmış Cinsiyet: Kişinin dış üreme organlarını, hormonlarını ya da kromozomlarını temel alarak belli bir cinsiyet grubuna ait olduğunun varsayılmasıdır.

Cinsiyet Kimliği: Bir bireyin kendini ait hissettiği cinsiyettir. Her zaman kişinin atanmış cinsiyetiyle aynı çizgiyi takip etmez.

Toplumsal Cinsiyet: Toplumun atanmış cinsiyetlerine göre bireylere biçtiği roller ve bireylerden beklediği davranış ve tutumlardır.

Toplumsal Cinsiyet Roller: Toplumsal normlar tarafından kişilere toplumsal cinsiyetlerine göre biçilen davranış ve varoluş şeklidir.

Cinsiyetçilik: Bireylerin cinsiyet temelli ayrımcılığa uğramasıdır.

Mağdur Suçlama: Şiddet durumunu hayatta kalanın sorumluluğu haline getirmek isteyen, örtülü olarak mağdurun şiddeti hak ettiğini telkin eden psikolojik ve sosyal şiddet biçimidir.

Heteronormativite: Heteroseksüelliği hem doğada hem toplumsal anlamda genel kural olarak kabul eden anlayıştır.

Homofobi: Aslında bir tür fobi değil, eşcinsel insanlara ve eşcinselliğe duyulan nefret ve önyargıdır.

Transfobi: Transfobi, transgender veya transeksüel kişilere ya da direkt olarak transseksüelliğe karşı duyulan hoşnutsuzluğu ve olumsuz tutumu kapsamaktadır. Transfobi, toplumun cinsiyet normlarına uymayan insanlara karşı duyulan korkuyu, tiksintiyi, nefreti veya rahatsızlığı ve bunlara bağlı olarak şiddeti kapsayabilir.

Onay Kùltürü: Cinsel ilişki konu olduğunda rıza ve onay kavramının, bu kavramların geçerliliğinin ve onayın inşasının tartışıldığı ve anlaşıldığı bir düşünce sisteminin toplumda genel kural olarak kabul edilmesidir.

Ekofeminizm: 1970'lerin kadın ve çevre arasındaki ilişkinin daha da önemsendiği ortamda, 1974'te, Françoise d'Eaubonne tarafından kadınların dünyayı kurtarmak için önderlik edeceği ekolojik devrimin adı olarak ortaya çıkmıştır.

Cishet: Biyolojik atanmış cinsiyeti ile cinsiyeti aynı olan ve aynı zamanda heteroseksüel olan bireyler cishet olarak adlandırılır.

Cinsel Yönelim: Kişide cinsel duygu, istek ve davranışların belli bir cinsiyete çekimidir. Cinsel yönelim karşı cinse olduğunda heteroseksüellik, kendi cinsine dönük olduğunda eşcinsellik, her iki cinse dönük olduğunda biseksüellik adı verilir. Farklı cinsel yönelimlerin varlığı insan cinselliğinin çeşitliliğinin doğal bir sonucudur. Bu yönelimlerin hiçbiri diğerinden daha doğal, daha sağlıklı, daha üstün, daha “normal” değildir.

Ataerki: Erkeğin ve erkekliğin otoritede olduğu toplum düzenidir. Erkekliğin temel güç kabul edildiği ve erkeklerin erkek olmalarından dolayı ayrıcalıklara sahip olduğu düzendir. Ayrıca bazı toplumlarda soyadı ve mülkiyet de aynı soydaki bir erkekten diğerine aktarılır.

Hegemonik Erkeklik: Toplumsal kurallara ve dönemin şartlarına göre değişen dominant erkeklik değerleridir.

Kesişimsel Feminizm: Kadınların ırk, sınıf, etnisite, din ve cinsel yönelim gibi birbiri üstüne binen kimliklerinin, tahakküm ve ayrımcılığı deneyim şekillerini nasıl etkilediklerini anlamaktır. Örneğin, Beyaz bir kadın cinsiyeti nedeniyle cezalandırılırken ırkı ile avantajlı konumdadır. Siyah bir kadın hem cinsiyeti hem ırkı nedeni ile dezavantajlı konumdadır. Latin bir lezbiyen hem etnisitesi hem cinsiyeti hem cinsel yönelimi nedeniyle ayrımcılığa uğrar.

Biyolojik İndirgemecilik: Toplumsal ve kültürel çözümlenmelerde biyolojinin yöntemsel ve kavramsal modellerinin kullanılabileceğini savunan, değişik ağırlıklarda olmak üzere Darwin'in evrim kuramı ile doğal ayıklanma ilkelerini temel alan, zekâ, akıl hastalıkları, ataerki, erkek baskınlığı ve suça eğilim konularında değişik toplumsal küme ya da budunsal kesimlerin değişik konumları olacağını ileri süren yaklaşım, dirimbilimsel indirgemecilik.

Cinsel Saldırı: Kişinin bedensel dokunulmazlığını ihlal ederek rıza dışı cinsel yaklaşımda bulunulmasıdır. Rıza dışı dokunma, sürtünme, sarılma bu tarz saldırıya girmektedir.

Cinsel Taciz: Kişinin vücut dokunulmazlığını ihlal etmeden, kişiyi cinsel amaçla rahatsız etmektir. Onay almadan cinsel içerikli mesajlar, fotoğraflar ve videolar göndermek, kişiyi takip etme, ıslık çalma bu tarz tacizin örneklerindedir.

Şiddet: Grupların ve kişilerin mallarına, beden bütünlüklerine zarar vermektir. Kültürel değerlere saldırı da şiddetin tanımına dahildir.

Psikolojik Şiddet: Bireyi sistematik duygusal ve psikolojik baskıya maruz bırakmaktır. Aşağılama, tehdit etme, hakaret ve kişinin giyim, tutum ve ilişkilerini kontrol etmek gibi davranışlar psikolojik şiddettir.

Ekonomik Şiddet: Ekonomik kaynakların, iş olanaklarının ya da paranın bireyin üzerinde kontrol sağlamak ya da bireyi cezalandırmak amacıyla kullanılmasıdır. Bir kişinin maaşına el koymak ya da çalışmasına engel olmak bu tür şiddete örnek olabilir.

Flört Şiddeti: Duygusal bir ilişkisi içerisinde, fiziksel, cinsel, psikolojik, sosyal ve dijital şiddet içeren davranışlarda bulunulmasıdır. Taraflardan birinin diğerine şiddet göstererek kişi üzerinde egemenlik kurması, onu kontrol etmesi ve diğer kişiye güç uygulamasıdır.

Siber Zorbalık: İletişim ve bilgi teknolojilerini kullanarak bireye ya da gruba saldırıda bulunmak, tehdit etmek ya da hakarete bulunmaktır.

Kadının Beyanı Esastır: Cinsel suçlarda söz konusu olan "Kadının beyanı esastır" ilkesi, delil yetersizliği olan durumlarda kadın veya çocuğun beyanının esas alınarak kovuşturma aşamasına geçilmesi ve beyanın yargılama aşamasında da delil niteliği taşıyabilmesi anlamına gelmektedir.

6284 Sayılı Yönetmelik: şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiler hakkında şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler ile bu tedbirlerin alınması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.

İstanbul Sözleşmesi: Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi adıyla da bilinen uluslararası insan hakları sözleşmesidir. Kadına yönelik her türlü şiddetin ve ev içi şiddetin önlenmesi, şiddet mağdurlarının korunması, suçların kovuşturulması, suçluların cezalandırılması ve kadına karşı şiddet ile mücadele alanında bütüncül, eş güdümlü ve etkili işbirliği içeren politikaların hayata geçirilmesi sözleşmenin temel ilkeleridir.

CEDAW: Birleşmiş Milletler tarafından 1979'da kabul edilen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), Birleşmiş Milletler bünyesinde yer alan sekiz temel insan hakları sözleşmesinden biridir. İçeriği sadece kadına yönelik şiddete değil kadına karşı her türlü ayrımcılığa karşı olacak şekilde hazırlanmıştır.